

Józef Łapiński

Projekt kodyfikacji Katolickich Kościołów Wschodnich : (wykład na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK prof. Fürsta z Freiburga)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 30/3-4, 312-315

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wskazując na potrzebę badań nad warunkami trwałego rozkładu małżeństwa. Następnie, w nawiązaniu do referatu ks. prof. Żurowskiego, p. prof. Dybowski postawił pytanie, na jakiej podstawie rozróżnia się absolutną nierozzerwalność małżeństw zawartych między ochrzczonymi i dopełnionych od względnej nierozzerwalności innych małżeństw. W odpowiedzi ks. prof. Żurowski stwierdził, że podstawą tego rozróżnienia jest prawo Boże; ks. prof. Sobański zwrócił uwagę, że rozróżnienie to można uzasadnić praktyką ekklezjalną; ks. prof. Szaflrowski zaś przypomniał historyczne uwarunkowanie tej praktyki. Z kolei ks. prof. Pawluk zauważył, że zarówno prawo świeckie dopuszczając rozwód, jak i prawo kościelne dopuszczając poszerzenie tytułów nieważności małżeństwa, traktują to jako „zło konieczne”. Dlatego od prawników należy się spodziewać takiej interpretacji prawa, która byłaby zgodna z intencją prawodawcy i prowadziłyby do rozłączenia małżonków tylko w przypadkach rzeczywiście koniecznych. Jako ostatni w dyskusji zabrał głos p. prof. Dybowski, który stwierdził, m. in., że wspólne dyskusje kanonistów i prawników świeckich na temat trwałości małżeństwa są bardzo pożądane, gdyż zarówno jedni, jak i drudzy, stają w codziennej swej praktyce wobec poważnych problemów interesujących obydwie systemy prawne: gdzie przebiega granica między wymaganiami pochodzącymi z prawa Bożego a wymaganiami pochodzącymi od władzy kościelnej; jak prawnik, będący człowiekiem wierzącym winien ustosunkować się do rozwodów i polityki legislacyjnej ich dotyczącej; jak pogodzić wymagania wypływające z zasad wiary z prawami ludzi o innych światopoglądach; jak postępować w praktyce wobec związków, które uległy faktycznemu i nieodwołalnemu rozkładowi?

Dyskusję i całość posiedzenia zamknął ks. dziekan Pasternak składając podziękowanie wszystkim obecnym za udział i twórczy wysiłek włożony w zgłębianie poruszanych problemów.

ks. Marian Rola

8. PROJEKT KODYFIKACJI KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH

*(Wykład na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK
prof. Fürsta z Freiburga)*

W październiku 1986 r. bawił z wizytą w Polsce wraz ze swoją małżonką prof. Carl Gerold Fürst, profesor Prawa Kanonicznego na Uniwersytecie we Freiburgu, Konsultor Papieskiej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich. 14-go października br. wygłosił wykład otwarty do zgromadzonych pracowników i studentów IV i V roku Wydziału Prawa Kanonicznego ATK.

Wśród uczestników wykładu był przedstawiciel KUL-u, ks. prof. dr

hab. Jerzy Grzywacz. Wykład z języka niemieckiego tłumaczył J.M. Ks. Rektor Remigiusz Sobański. Przed rozpoczęciem wykładu Dziekan Wydziału, ks. doc. dr hab. Stanisław Pasternak, w serdecznych słowach powitał zebranych i w krótkim przemówieniu nakreślił sylwetkę pana prof. Fürsta a następnie wyraził wdzięczność za życzliwość jaką pan prof. Fürst okazuje wobec naszej Uczelni oraz za obecne przybycie do nas. Z kolei pan prof. Fürst podziękował za zaproszenie do Warszawy z wykładem na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK oraz mówił o swoich naukowych powiązaniach z Akademią Teologii Katolickiej, a zwłaszcza z Wydziałem Prawa Kanonicznego. Tematem wykładu był projekt nowej kodyfikacji Katolickich Kościołów Wschodnich.

Na początku swego wykładu prof. Fürst mówił o tajemniczości, jaka osłaniała pracę kodyfikacyjną Katolickich Kościołów Wschodnich, co wpłynęło na brak głębszego zainteresowania tą problematyką wśród kanonistów, a zwłaszcza wśród wiennych.

Następnie prelegent omówił aspekt historyczny tego zagadnienia, wychodząc od Soboru Watykańskiego I, kiedy to już — paralelnie do dyskusji nad kodyfikacją prawa dla Kościoła Łacińskiego — dyskutowano również sprawę kodyfikacji prawa Katolickich Kościołów Wschodnich. Projekt ten nie był jednak kontynuowany. Dopiero po promulgacji CIC w r. 1917 — podjęto tą ideę na nowo. Odgrywało przy tym dużą rolę zainteresowanie Katolickich Kościołów Wschodnich Kodeksem Łacińskim oraz pragnienie opracowania podobnych norm prawnych do tych, które zostały określone dla Kościoła zachodniego. W tym celu w r. 1929 została utworzona Komisja Kardynałów pod przewodnictwem kardynała Piotra Gaspariego, która w roku 1935 została przemianowana na Papieską Komisję do redakcji Wschodniego Kodeksu Prawa Kanonicznego (*Pontificia Commissio ad redigendum Codicem Iuris Canonici Orientalis*). Jednak oddziaływanie kodeksu łacińskiego jako wzorca okazało się dla Komisji zbyt wielkim balastem. Koncentrowano się bowiem często na słownych tylko niedokładnościach, zwłaszcza natury redakcyjnej. Wreszcie zaplanowano opracować — i to w krótkim czasie — jeden Kodeks Prawa Kanonicznego Powszechnego (*Codex Iuris Canonici Universalis*). Tymczasem krytyka prac Komisji stawała się coraz to gwałtowniejsza, upatrywano bowiem w tych pracach niebezpieczeństwo latynizacji w nowej formie. W końcu doszło do kompromisu. Papiież Pius XII zarządził, aby nie ogłaszać całego projektowanego Kodeksu, który zawierał 2666 kanonów, lecz przez *Motu proprio* stopniowo wprowadzać w życie poszczególne jego części. Pius XII promulgował te działy prawa, które budziły najmniej kontrowersji, a mianowicie: w r. 1949 *Crebrae Allatae sunt* — prawo małżeńskie — 131 kanonów; w r. 1950 *Sollicitudinem nostram* — prawo procesowe — 576 kanonów; w r. 1952 *Postquam Apostolicis Litteris* — prawo zakonne, majątkowe i terminologia — 325 kanonów; w r. 1957 *Cleri sanctitati* — obrządk i prawo osobowe — 558 kanonów. Na 2666 kanonów projektowanego

kodeksu, zostało promulgowanych w sumie 1590 kanonów, czyli około 60% całości. Po śmierci Piusa XII, papież Jan XXIII zapowiedział pracowanie dotychczas ogłoszonych działów prawa oraz tych, które jeszcze nie zostały ogłoszone w oparciu o naukę trwającego Soboru Wat. II oraz promulgację całości kodyfikacji Katolickich Kościołów Wschodnich, która nastąpi dopiero po Soborze Wat. II.

W związku z tym w r. 1972 została ustanowiona Papieska Komisja do rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego Katolickich Kościołów Wschodnich (*Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Orientalis recognoscendo*), tym samym zajęła ona miejsce poprzedniej Komisji. Zaproszono do współpracy fakultet kanoniczny Instytutu Wschodniego, który naskicował linię przewodnią dla nowej kodyfikacji. Komisja wydaje własną publikację — miesięcznik opatrzony tytułem *Nuntia*. Zawiera on bieżące sprawozdania z prac Komisji oraz przyczynki do aktualnego problemu prac kodyfikacyjnych. Należy zauważyć, że w pracach tej Komisji bierze udział wielu fachowców z różnych Kościołów Wschodnich, nawet niekatolickich. Następnie prelegent omówił wytyczne dla projektu kodyfikacji Katolickich Kościołów Wschodnich, zaaprobowane przez tę Komisję. Wytyczne te są następujące: ma być jeden Kodeks dla wszystkich Katolickich obrządków wschodnich. Kodeks ten ma mieć charakter ściśle orientalny. W oparciu o założenia dekretu soborowego *Orientalium Ecclesiarum* ma mieć charakter ekumeniczny. Ma dokładnie przebadać pojęcie obrządku, zaś nową terminologię ma tak uzgodnić, by oznaczała różne Kościoły partykularne zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie. Ma określić pozycję świeckich w Kościele. Nowy Kodeks winien wypracować zasadę, w oparciu o którą wszystkie Kościoły otrzymają jednolitą organizację sądownictwa. Należy utrzymać prawo apelacji do Stolicy Apostolskiej we wszystkich instancjach. W zakresie prawa karnego należy znieść kary *latae sententiae*, jako nieznanne w tradycji wschodniej oraz postulować, aby upomnienie kanoniczne udzielane przed rozpoczęciem postępowania karnego nabrało większego znaczenia. W r. 1980 Komisja opracowała projekt nowego Kodeksu dla Katolickich Kościołów Wschodnich, który składał się z 8-miu schematów, podzielonych na 28 tytułów, do których dodano następne dwa, tak że w sumie projekt składał się z 8 schematów, podzielonych na 30 tytuły. Tak opracowany projekt wraz ze szczególnie drażliwą Konstytucją Apostolską *Constitutio hierarchica Ecclesiarum Orientalium* w r. 1982 wkroczył w etap *denua recognitio*, który trwał do końca 1985 roku. Obecny stan projektu nowego Kodeksu dla Katolickich Kościołów Wschodnich zawiera 1561 kanonów. Komisja Kodyfikacyjna pracuje nadal nad ostateczną redakcją Kodeksu. Następnie pan prof. Fürst mówił o szerokiej dyskusji wśród kanonistów na temat niebezpieczeństwa latynizacji i bizantyzacji nowego kodeksu.

W dyskusji, która nastąpiła po wykładzie, jako pierwszy zabrał głos

ks. prof. Marian Żurowski. Poruszył on problem zdolności świeckich do wypełniania władzy jurysdykcji w Kościele w projektowanym Kodeksie Wschodnim. Pan prof. Fürst odpowiedział, że ta sprawa znalazła analogiczne rozwiązanie, jak to ma miejsce w Kodeksie dla Kościoła łacińskiego, a mianowicie: na mocy sakramentu chrztu także i świeccy uczestniczą w królewskiej posłudze Chrystusa i Kościoła. Z kolei zabrał głos J.M. Ks. Rektor Remigiusz Sobański, który prosił prelegenta o bardziej klarowne przedstawienie pojęcia *bizantyzacja*, a następnie postawił pytanie: w jaki sposób i w jakiej mierze zagraża nowej Kodyfikacji wschodniej niebezpieczeństwo bizantyzacji? Pan prof. Fürst stwierdził, że obrządek bizantyjski wśród innych grup obrządkowych Katolickich Kościołów Wschodnich zajmuje dominujące miejsce chociażby ze względu na wielką przewagę liczby wiernych tego obrządku i w związku z tym zachodzi obawa przeakcentowania elementów bizantyjskich w nowym kodeksie. Komisja Kodyfikacyjna w swej ostatecznej redakcji usilnie pracuje nad tym, by ustrzec się tego niebezpieczeństwa, ponieważ Kodeks ma być własnością wszystkich katolickich obrządków wschodnich, a nie tylko obrządku bizantyjskiego. Następnie zabrali głos w dyskusji Ks. prof. Jerzy Grzywacz oraz O. Józef Łapiński ustosunkowując się do funkcji świeckich w roli sędziego kościelnego w nowym Kodeksie wschodnim. Pan Prof. Fürst w odpowiedzi stwierdził, że analogicznie do Kodeksu łacińskiego, kodyfikacja wschodnia przewiduje świeckim możliwość pełnienia funkcji sędziego kościelnego. Dyskusję zakończyło wystąpienie studenta V roku pana Krzysztofa Sosnowskiego, który wyraził niepokój z tego tytułu, iż prace omawianej kodyfikacji nie były szeroko konsultowane wśród duchowieństwa i świeckich Katolickich Kościołów Wschodnich, że prace te były otoczone wielką tajemnicą. Prelegent przyznał rację twierdząc, że faktycznie prace kodyfikacyjne były owiane całkiem niepotrzebną tajemnicą a brak uczestnictwa księży i świeckich w konsultacjach na pewno nie przyczyni się do pełnego zrozumienia roli prawa w Kościele, chociaż z drugiej strony zależy to od biskupów, którzy powinni organizować kursy nowego prawa i nowych stosowań prawnych w różnych dziedzinach życia duszpasterskiego. Pan K. Sosnowski wyraził życzenie, by w przyszłości takie spotkania na Uczelni miały szerszy zakres, wychodziły poza ramy Wydziału.

Spotkanie z prof. Fürstem i jego małżonką zakończył Dziekan, ks. S. Pasternak składając serdeczne podziękowanie za gościnność i przybycie a uczestnikom za ich obecność i szczerą dyskusję.

O. Józef Łapiński OFMConv.